

רפורמה ללא מטרות לאומיות היא מילים ריקות הנישאות ברוח

בארי הולצמן

אם לא היו עושים רפורמה כפי שהממשלה מתכננת אותה, זה היה פשע כלפי עם ישראל ומדינת ישראל. מנקודת הראות שלי, בגוף כמו המינהל שפועל כמו שהוא פועל במשך עשרות שנים, מוכרחים לעשות רפורמה, ולא משנה מי האנשים שעובדים בו ומה הם עושים, לטוב ולרע. רפורמה ובדיקה חוזרת חייבים להיות וחבל שלא נעשו כבר לפני עשרות שנים. הצורך ברפורמה ברור גם לכל מי שמכיר את הנושא, כיוון שבמהלך השנים חלה סטייה מהמטרות, מהמדיניות, מהאיוש, מההתנהלות ומהניהול. ואת הסטיות האלה צריך לבדוק ולערוך בהן רפורמה. זה במישור העקרוני. אבל מה יהיה אופי הרפורמה – זו עדיין תעלומה אחת גדולה. דוגמה טובה לדרך שבה אולי אפשר יהיה להבין אם הרפורמה הזו טובה או לא, נוכל למצוא בדברים שאמר פעם המהפכן הסיני מאו טסה טונג. בימי ראשית המהפכה פנה אליו עיתונאי, או חבר, ושאל: "מה דעתך על הצלחת המהפכה?" מאו השיב: "למה אתה שואל עכשיו? תבוא בעוד אלף שנים. אז אולי אוכל לתת לך רשמים ראשוניים מהצלחה של המהפכה הקומוניסטית." בדיוק כך, בזהירות רבה ובספקנות ראויה, יש, לדעתי, להתייחס לאמירות בקשר לרפורמה, למנגנונים המוצעים, לכוונות שאינן ברורות עד הסוף. אנחנו יודעים לאן כוונות טובות מוליכות. קורה שמפספסים. ועל כן יש לבדוק בזהירות את מה שמוצע ואולי גם לרדת לפרטים, כי אלוהים והשטן נמצאים בפרטים.

אני מרגיש שיש ברפורמה המוצעת מספר רכיבים מבורכים. יחד עם זאת יש בה מספר רכיבים שיוצרים חשש, שלא לומר חשד, שיש בה שלב א' ואחריו יבוא שלב ב'. אין זה מקרה שרבים וטובים, מכל מיני חוגים, מכל מיני כיוונים, נזעקים לרון בנושא של הרפורמה ולהתבטא בנוגע אליה – אם בחריפות, אם במקצועיות. אחרי הכול מדובר במהלך מהפכני, רחב ועמוק, שקשה לדעת לאן הוא יוביל.

להערכת, הרפורמה מפספסת בגדול בשני היבטים. האחד, אין בה התייחסות להשגת מטרות לאומיות. הנושא הזה פשוט לא קיים. מדברים על מחירים, מדברים במונחים

רפורמה ללא מטרות לאומיות היא מילים ריקות הנישאות ברוח

גזבריים, מונחים של עידודים, של ייעול המשק, פישוט הפעילויות וכן הלאה. זה אמנם חשוב אבל זה לא העיקר. אין ברפורמה הזו קישור למדיניות ממשלתית כוללת ורחבה, אין בה מטרות מדיניות וגם לא מטרות לאומיות. שילוב הנושאים האלה ברפורמה הכרחי.

כל מי שמדבר על הרפורמה מסביר את השפעותיה האפשריות על תשתיות, על חינוך, על דברים אחרים שאולי יביאו גאולה לפריפריה ואולי גם למדינת ישראל. לא החינוך הביא בעבר את המתיישבים לחניתה, למשל. הרוח, האמונה בדרך, היא שהביאה חלוצים ליטבתה ולקיבוץ אילות. אם הרוח הזאת לא תהיה קיימת כחלק מן הרפורמה, כל שאר ההטבות יגיעו אולי באריזה יפה, אבל לא יהיה בהן די. לדעתי, טועה מי שאומר שהשכבות החלשות מגיעות לפריפריה בגלל ההטבות. מתוך ניסיוני האישי אני מכחיש את הטענה הזו בכל תוקף. בזמנו עמדתי בראש גוף במשרד ראש הממשלה שהתווה את התוכנית ליישוב, לסיוע ולחיזוק קו העימות בצפון. באותה תקופה נקלטו שם 2,500 משפחות. אם נצרף עוד 500 משפחות שנקלטו ביישוב שלומי בתקופת ממשלת נתניהו הראשונה, סך כל המשפחות שהצטרפו עמד על 3,000. בכל הקבוצה הזו של המשפחות לא היו משפחות חלשות. ההפך הוא הנכון. וזה מוכיח בכירור שלא רק הטבות כלכליות משכו את המתיישבים, אלא מערכת שלמה של טיפול בהיבטים רבים ומגוונים, או מה שאני קורא רשב"ם – רב-שנתי בין-משרדי/ כלל-משרדי. זו צריכה להיות הגישה גם לגבי הרפורמה. תפיסה כוללת, הוליסטית, שלוקחת בחשבון לא רק תשתיות פיזיות, אלא בעיקר את התשתיות הרוחניות, החלוציות והאנושיות שצריכות להיות את האלמנט הייחודי של מדינת ישראל. לצערי, אינני מוצא סימנים כאלה ברפורמה המוצעת.

ברפורמה חסר עוד דבר חשוב אחד. חסרה בה התייחסות לנושא הפיקוח והאכיפה. על הנושא האקוטי הזה יקום ויפול דבר. אם לא תהיה אכיפה, אנחנו עוסקים במילים ריקות הנישאות ברוח, בדיבורים, בהבטחות. בלי אכיפה דבר לא יקרה. אכיפה שוויונית לכול. לא רק לגבי אנשי החוות של הבודדים בהר הנגב, אלא אכיפה כוללת. אכיפה המתיחסת גם למפירי חוק, או אלה שלקחו את החוק לידיהם, גם במושבים ובקיבוצים במרכז הארץ ואולי לא רק במרכז. אכיפה ממלכתית, שוויונית.